

Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen 2013

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 20 mars 2014 att ge bl.a. utbildningsutskottet tillfälle att yttra sig över skrivelse 2013/14:115 Årsboken om EU – Verksamheten i Europeiska unionen 2013 i de delar som berör utbildningsutskottets beredningsområde samt över motioner som väckts med anledning av skrivelsen.

Utbildningsutskottet har beslutat att yttra sig över skrivelsen i de delar som berör utskottets beredningsområde och över motion 2013/14:U12 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 25–27.

Utskottet föreslår att utrikesutskottet avstyrker de nämnda motionsyrkandena och lägger skrivelsen till handlingarna i de berörda delarna.

I yttrandet finns en avvikande mening (SD).

Utskottets överväganden

EU-samarbetet inom utbildnings- och forskningsområdet

Inom utbildnings- och forskningsområdet har flera viktiga processer inom det europeiska samarbetet avslutats under 2013. De mest betydelsefulla av dessa är nya utbildnings- och forskningsprogram. Dessa är enligt utskottets uppfattning mycket viktiga för Europas framtida utveckling både socialt och ekonomiskt och bidrar till Europa 2020-strategin. Utskottet har aktivt följt och kommer att fortsätta att följa utvecklingen inom dessa frågor.

Horisont 2020

Skrivelsen

I november 2011 publicerade kommissionen sitt förslag till ramprogram för forskning och innovation för perioden 2014–2020, Horisont 2020 (se faktapromemoria 2011/12:FPM69). Lagstiftningspaketet för Horisont 2020 rymmer sex olika förslag:

1. ramprogram
2. särskilt program
3. kärnforskningsprogram (Euratom)
4. deltaganderegler
5. förordning för Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT)
6. strategisk innovationsagenda för EIT.

Det ordinarie beslutsförfarandet gäller för det övergripande ramprogrammet, deltagarreglerna samt för EIT:s förordning och strategiska innovationsagenda. Rådet tog ställning till dessa förslag vid konkurrenskraftsrådets möten i maj, oktober och december 2012. Det ansvariga utskottet i Europaparlamentet tog ställning till förslagen i november 2012.

Förhandlingar mellan rådet och Europaparlamentet inleddes i början av 2013. Totalt hölls nio trepartssamtal första halvåret 2013. En kompromisslösning kunde godkännas i de ständiga representanternas kommitté (Coreper) i juli. Sverige har under förhandlingen bl.a. drivit frågan om förenkling på ett framgångsrikt sätt. Europaparlamentet godkände kompromissen i november. Ett slutgiltigt beslut om Horisont 2020 kunde sedan fattas vid konkurrenskraftsrådets möte den 3 december. Utbildningsutskottet informerades om utfallet av förhandlingen i september.

Förhandlingen i rådet om förslaget till kärnforskningsprogram (Euratom) fortsatte under året och ett beslut kunde fattas i rådet den 16 december. Samråd med EU-nämnden skedde i maj och december 2012.

Motionen

I kommittémotion 2013/14:U12 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 25 framhåller motionärerna att Horisont 2020 är ett mycket stort och omfattande program som syftar till en gemensam utbildningspolitik för Europa. Programmet ska enligt motionärerna styra utbildningsväsendet på ett mycket omfattande sätt och berör sådana saker som att skolelever kommer efter i sin utbildning samt åtgärder mot att vissa elever hoppar av gymnasiet. Vidare framhåller motionärerna att de anslagna forskningsmedlen i Horisont 2020 inte ska överföras till tredjeland. Motionärerna betonar att EU:s forskningsmedel som finansieras av medlemsländernas EU-avgift ska stanna inom EU med undantag för viss finansiering av briljanta gästforskare.

I yrkande 26 framhåller motionärerna att en del av satsningarna i programmet bäst genomförs på nationell nivå och att de enskilda utbildningsanstalterna ska få styra mer över de medel som anslås från Horisont 2020.

I yrkande 27 understryker motionärerna att medlen inom Horisont 2020 i större omfattning ska fördelas efter excellens, dvs. på de främsta forskningscentrumen, för att få bästa möjliga resultat för avsatta medel.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis klargöra att Horisont 2020 är EU:s ramprogram för forskning och innovation för perioden 2014–2020 och att det inte avser utbildningsområdet. Utskottet vill också påminna om att EU-samarbetet på utbildningsområdet enligt Lissabonfördraget inte ska omfatta harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning, men att unionen har befogenhet att främja samarbetet mellan medlemsstaterna. Programmet Erasmus+ är en del av EU:s instrument på utbildningsområdet och syftar bl.a. till att främja mobilitet och samarbete.

När det gäller motionsyrkandet om samarbete med tredjeland kan utskottet konstatera att internationellt samarbete är av mycket stor betydelse för forskningsprogrammet. Av rådets beslut av den 3 december 2013 om inrättande av det särskilda programmet för genomförande av Horisont 2020 (2013/743/EU) framgår bl.a. följande. Internationellt samarbete med partner i tredjeland är nödvändigt för att på ett effektivt sätt uppnå många av de särskilda målen i Horisont 2020, i synnerhet de som rör unionens utrikes- och utvecklingspolitik och internationella åtaganden. Detta gäller alla samhällsutmaningar av gemensam karaktär som tas upp i Horisont 2020. Internationellt samarbete är också viktigt för att spets- och grundforskningen ska kunna dra nytta av fördelarna med framväxande vetenskap och tekniska möjligheter. Att främja forskarnas och innovatörernas rörlighet på internationell nivå är därför avgörande för att stärka det globala samarbetet. Åtgärder på internationell nivå är också viktiga för att öka den europeiska industrins konkurrenskraft genom att främja införandet och utbytet av ny teknik.

Utskottet framhöll i utlåtande 2010/11:UbU15 Grönbok om ett gemensamt strategiskt ramverk för EU:s finansiering av forskning och innovation bl.a. att europeiska och internationella samarbeten är avgörande både för den nationella och den europeiska forskningens utveckling, och därigenom för Europas utveckling (bet. 2010/11:UbU15 s. 8–9).

Vid behandling av liknande motionsyrkanden under förra riksmötet påminde utskottet om att Sverige har verkat för att kvalitet ska vara vägledande för finansiering från Horisont 2020. Forskning är till sin natur internationell och utförs i allt större utsträckning i internationella och globala samarbeten. Utskottet framhöll vidare att det är nödvändigt att Europa deltar i och underlättar samarbeten med länder utanför EU för att forskningen ska vara konkurrenskraftig och kunna främja kunskapsutveckling och tillväxt (yttr. 2012/13:UbU2y s. 7–8). Utskottet står fast vid sin tidigare uppfattning och kan inte nog understryka att internationellt samarbete är av central betydelse för att uppnå många av målen i Horisont 2020.

När det gäller yrkandena om fördelningen av forskningsmedel vill utskottet för det första understryka att svenska forskare har varit mycket framgångsrika när det gäller ansökningar om forskningsmedel från EU:s forskningsprogram. Enligt statistik från Verket för innovationssystem (Vinnova) har svenska aktörer beviljats över 1 miljard euro sedan det sjunde ramprogrammets (FP7) start år 2007. Svenska aktörer har över tid i princip behållit sin position i ramprogrammet. De medel som beviljats svenska aktörer motsvarar 3,8 procent av de totalt beviljade medlen i FP7. När det gäller beviljande av forskningsmedel har ansökningar med svenska aktörer i snitt uppnått en beviljandegrad på 34 procent. För FP7 generellt är beviljandegraden 27 procent. Under 2011 mottog svenska aktörer motsvarande drygt 2 miljarder kronor från FP7. Bland de svenska offentliga forskningsfinansierarna var det endast Vetenskapsrådet som hade ett större forskningsanslag än medlen från FP7 (Sveriges deltagande i sjunde ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling – lägesrapport 2007–2012, Vinnova analys VA 2013:15). I propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) framhöll regeringen att EU:s betydelse för finansiering av svensk forskning och utveckling förväntas öka ytterligare inom Horisont 2020, både budgetmässigt och strategiskt (prop. 2012/13:30 s. 177).

För det andra kan utskottet konstatera att excellens är en ledstjärna för hur medlen inom Horisont 2020 fördelas. Av rådets beslut av den 3 december 2013 (2013/743/EU) framgår bl.a. att Europeiska forskningsrådet (EFR) kommer att främja spetsforskning i världsklass. Det framgår vidare att EFR särskilt ska prioritera stöd till de bästa nya forskarna med de bästa idéerna, för att hjälpa dem att bli självständiga genom att tillhandahålla lämpligt stöd i det kritiska skedet när de ska inrätta eller konsolidera ett eget forskarlag eller forskningsprogram. Det framgår dessutom att målet är att helt och fullt utnyttja potentialen hos Europas samlade kompetens och se till att fördelarna med en innovationsdriven ekonomi både maximeras och sprids vida omkring i unionen i enlighet med principen om

excellens. I budgetpropositionen för 2014 betonade regeringen att den i förhandlingarna om Horisont 2020 har verkat för att förenkling ska präglade det nya ramprogrammet, vilket kräver förenklade ersättningsregler. Vidare framhöll regeringen att den starkt har betonat att Horisont 2020 ska finansiera projekt av högsta möjliga kvalitet, medan kapacitetsuppbyggnad för forskning och innovation ska ske inom ramen för sammanhållningspolitiken (prop. 2013/14:1 utg.omr. 16 s. 197).

Mot bakgrund av vad som anförts ovan finner utskottet att principerna för hur medel fördelas från EU:s forskningsprogram är väl avvägda och skapar förutsättningar för excellent forskning. Särskilt vill utskottet uppmärksamma att Sverige har verkat för en förenkling av ersättningsreglerna i programmet. Utskottet kan också konstatera att det finns goda utsikter för svenska forskare när det gäller att få del av medlen inom Horisont 2020. Utskottet anser således inte att det behövs några åtgärder med anledning av motionsyrkandena och föreslår att utrikesutskottet avstyrker motion 2013/14:U12 (SD) yrkandena 25–27.

Stockholm den 10 april 2014

På utbildningsutskottets vägnar

Tomas Tobé

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Tobé (M), Ibrahim Baylan (S), Betty Malmberg (M), Louise Malmström (S), Jan Ericson (M), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Tina Acketoft (FP), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Gunilla Svantorp (S), Roger Haddad (FP), Jabar Amin (MP), Carina Herrstedt (SD), Rossana Dinamarca (V), Michael Svensson (M), Adnan Dibrani (S) och Annika Eclund (KD).

Avvikande mening

Horisont 2020 (SD)

Carina Herrstedt (SD) anför:

EU-samarbetet syftar bl.a. till en gemensam utbildningspolitik för Europa. Samarbetet ska styra utbildningsväsendet på ett mycket omfattande sätt och berör sådana saker som att skolelever kommer efter i sin utbildning samt åtgärder mot att vissa elever hoppar av gymnasiet. Vissa delar av Horisont 2020 ska också vara öppet för tredjeländer, som alltså ska få ta del av EU-avgiften. Generellt vill jag att EU:s forskningsmedel ska stanna inom EU, med undantag för viss finansiering av briljanta gästforskare. Hela 36 miljarder euro ska satsas på sociala utmaningar och hela programmet är budgeterat till 80 miljarder euro, vilket är en enorm kostnad. Horisont 2020 innehåller många bra reformer och förslag, men en del av dessa genomförs bäst på nationell nivå. Kostnaderna som är beräknade för detta stora program är direkt oacceptabla. Jag anser att satsningar enbart ska göras på excellens, dvs. på de främsta forskningscentrumen, för att få bästa möjliga resultat för avsatta medel.